

# BOVLING ZA COLUMBINE

Izvirni naslov: Bowling for Columbine

Žanr: dokumentarni film

Leto: 2002

Država: Kanada, ZDA, Nemčija

Režija: Michael Moore

Dolžina filma: 120 minut

## Vsebina filma

### Osrednji dogodek

20. aprila 1999 sta na šoli Columbine v Coloradu, poleg mesteca Littletona, kjer se nahaja tovarna orožja, dva najstnika z avtomatskim orožjem pobila 12 učencev in učitelja, na koncu pa ustrelila še sebe. Dogodek je sprožil razpravo o nadzoru nad orožjem v ZDA, o dostopnosti strelnega orožja in o vplivu agresivnosti v medijih na nasilje med mladimi.

### Psihološke vsebine v filmu

Agresivnost, predsodki, strah, vzroki nasilja, medijska manipulacija, glasba in nasilje, avtoritarni značaj, socialno vplivanje, družbeni nadzor, socialna prikrajšanost, vojne, terorizem.

### Postopek dela

PRED OGLEDOM dijaki z miselnim viharjenjem odgovorijo na vprašanje, kateri dejavniki vplivajo na agresivno obnašanje ljudi.

PO OGLEDU izvedemo diskusijo.

MED OGLEDOM film ustavljamo ob spodaj navedenih odlomkih in razpravljamo o psiholoških vsebinah. Sproti izvajamo opisane dejavnosti:

#### 0:12:10 do 0:14:55 **Nebesedni izrazi čustev**

James Nichols, njegov brat Terry Nichols in Timothy McVeigh, so bili obsojeni zaradi bombnega napada na zvezno zgradbo v Oklahomi leta 1995, v katerem je življenje izgubilo 168 ljudi. McVeigh je bil usmrčen, Terry Nichols obsojen na dosmrtno zaporno kazen, Jamesa Nicholisa pa so oprostili. Leta 2003 je tožil Michaela Moora, češ da ga je v filmu osramotil, ker ga je povezal z bombnim napadom. Obtožil ga je vdiranja v zasebnost, obrekovanja in namerne povzročitve čustvenega stresa.

V prizoru vidimo režiserja pri Jamesu Nicholisu doma. Njegova vznemirjenost je razvidna zlasti iz glasu in načina govora. Ali bi uspešno prestal preizkus s poligrafom? Ali se besedna in nebesedna sporočila ujemajo?

#### 0:23:13 do 0:37:15 **Vzroki nasilja, avtoritarni značaj**

Predstavniki tovarne pojasnjuje razumevanje vzrokov nasilja med mladimi. Sledijo dramatični prikazi ameriških vojaških intervencij skozi zgodovino. Glasbeno ozadje (Louis Armstrong: What a wonderful world, 1967) je neempatično, po melodiji in besedilu popoln kontrast prizoru nasilja, kar poudari čustveno dimenzijo prizora.

Sledi dogodek na šoli Columbine, v naslednji sekvenci pa spoznamo militaristično angažiranega filmskega igralca Charltona Hestona. Leta 2008 umrl Heston je zaslovel s filmi

Deset zapovedi, Planet opic in Ben Hur, za katerega je leta 1959 prejel oskarja. V devetdesetih letih preteklega stoletja je bil predsednik nacionalne strelske zveze. Leta 2003 je, ironično, dobil najvišje priznanje, ki ga v ZDA podeljujejo civilistom: predsedniško medaljo svobode.

Vsebinsko povežemo s pojmom 'avtoritarnega značaja' (Hestonov značaj bi lahko ocenili kot tak), ki ga je leta 1950 v svoji knjigi Avtoritarna osebnost opisal nemški sociolog in filozof Theodor Adorno. Značilno je zaprto mišljenje (dogmatičnost, tradicionalnost, konvencionalnost), zagovarjanje ustaljenih in splošno veljavnih norm, odpor do sprememb, nekritično sledenje ljudem, ki so hierarhično nad njimi, obenem pa agresivno izkazovanje moči nad podrejenimi ali manjšino, nagnjenost k etnocentrizmu oz. nacionalizmu.

Vprašanja po ogledu odlomka:

1. Ocenite argumente predstavnika tovarne orožja, ki razmišlja o vzrokih nasilja med mladimi.
2. Kakšne občutke vzbuja glasba, ki spremlja prikaze ameriških vojaških intervencij po svetu? Kakšen je odnos med glasbo in sliko?
3. Presodite značaj in vrednote igralca Charltona Hestona.
4. Presodite obnašanje medijev v kritičnih trenutkih dogajanja na šoli Columbine.<sup>1</sup>

0:42:20 do 0:46:06 **Glasba in nasilje**

Vprašanja po ogledu odlomka:

1. Kakšno glasbo najraje poslušate: klasiko, hard rock, soft rock, metal, rave, tehno, rap, reggae, pank ...
2. Ali posvečate pozornost tudi besedilom pesmi, ki jih poslušate?
3. Ali menite, da poslušanje glasbe z agresivno vsebino vpliva na počutje (razmišljanje, vedenje) poslušalca? Pojasnite.
4. Ali menite, da bi morala biti agresivna besedila cenzurirana? Utemeljite.
5. Komentirajte: 'Ko sem odraščal, mi je glasba pomenila beg. Bila je edina stvar, ki ni obsojala ničesar.' (Marilyn Manson)

Več raziskav<sup>2</sup> ugotavlja določeno stopnjo pozitivne povezanosti med poslušanjem agresivnih glasbenih besedil in agresivnostjo, a ker gre za korelacijske, ne eksperimentalne študije, ne moremo vedeti, kaj je vzrok in kaj posledica. Ali poslušanje nasilne glasbe stopnjuje agresivnost, ali tisti, ki so agresivnejši, pogosteje poslušajo agresivno glasbo? Ali so različni vplivi tako prepleteni med seboj, da jih sploh ni mogoče ločiti? Vsekakor so za te vplive bolj dovzetni mladostniki, ki imajo že sicer večjo dispozicijo za manj prilagojeno vedenje: sugestibilni, manj avtonomni, nagnjeni k pretiranemu identificiranju z idoli, manj sposobni besedila razumeti metaforično ali ironično.

0:49:16 do 0:50:00 **Kritični statistični razmislek**

---

<sup>1</sup> Šerifov urad je novinarjem pripravil CD-ROM izbranih klicev, druge pa je skušal prikriti. Dešifrirali smo jih in presenečeno ugotovili, da so mediji tisti dan močno ovirali linije, ko so želeli z nekom 'oddajati v živo'. Takšno klicanje 911 je zločin.' (Michael Moore na vprašanje, kako je dobil posnetke telefonskih klicev za nujno pomoč.)

<sup>2</sup> Anderson, C. A. idr. 2003. Exposure to violent media: The effects of songs with violent lyrics on aggressive thoughts and feelings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 960-971; Coss, S. L.: The effects of heavy metal music on aggression in college students: <http://clearinghouse.missouriwestern.edu/manuscripts/209.asp>; News in science, violent music, aggressive thoughts linked: <http://www.abc.net.au/science/news/stories/s847460.htm>.

Režiser navaja podatke o številu smrti zaradi orožja v različnih državah. Dijake povprašamo, ali so opazili, da števila ljudi, ki v posameznih državah letno umrejo zaradi orožja, niso relativna. Ali so absolutna števila primerljiva? Ali je režiser potvoril podatke? Preverimo. Spodaj je navedeno število ljudi, ki v posameznih državah letno umrejo zaradi orožja (po informacijah v filmu) in število prebivalcev (Wikipedia 2009). Kaj ugotovimo?

Država	Število prebivalcev v milijonih	Število mrtvih zaradi orožja na leto
ZDA	298,4	11.127
Japonska	127,4	39
Nemčija	82,4	381
Velika Britanija	60,6	68
Kanada	33,1	165
Avstralija	20,3	65
Francija	60,9	255

### 0:54:21 do 1:09:47 **Medijska manipulacija**

Odlomek prikazuje, kako mediji vzbujajo strah med ljudmi z dramatičnim prikazovanjem namišljenih nevarnosti. Dijaki lahko z miselnim viharjenjem odgovorijo na vprašanje, kakšne so pozitivne in kakšne so negativne lastnosti medijev.

Marilyn Manson je v intervjuju z režiserjem Michaelom Mooreom povedal: 'Mediji raje vse obrnejo po svoje in podžigajo strah. Potem ljudje gledajo poročila, ki strašijo s poplavami, aidsom, umori ... cut! – zdaj pa reklame: kupite Acuro, kupite Colgate, če imate slab zadah, se nihče ne bo hotel pogovarjati z vami, če boste mozoljavi, punce ne bodo več hotele spati z vami ... V osnovi vsega je kampanja strahu in potrošnje. Vse temelji na zamisli, da bodo ljudje več trošili, če jih bo strah.'

## **Informacije o filmu**

### **Pomen naslova**

Zakaj se je režiser odločil za tak naslov filma? Kakšno vlogo je pri dogodkih na šoli igral bowling? Režiser pojasnjuje, da je naslov ironičen: 'Bowling za Columbine ni film o bowlingu. Prav tako to ni film o tragediji na gimnaziji Columbine, čeprav je ta dogodek na kratko prikazan. Razlog za tak naslov filma je dejstvo, da bi morala biti Dylan in Eric tistega jutra, ko so se zgodili umori, na treningu bowlinga na gimnaziji Columbine. Nekaj prič je policiji povedalo, da so tistega jutra na kegljišču videli vsaj enega. Vendar je pomen naslova drugje. Po pokolu so učenjaki takoj zvalili krivdo na reči, ki po pravilu dobijo vlogo glavnega osumljenca, kadar koli v šoli pride do streljanja: na zlobno rok glasbo, nasilne video igrice in slabo starševstvo. Poiskati takšne grešne kozle je prav tako nesmiselno kot kriviti bowling. Je bil morda šport odgovoren za njuno zlobno ravnanje? Je bowling sprožil njuno željo po množičnem umoru? Vse to je nesmiselno.'

### **O režiserju**

Michael Moore se je rodil leta 1954 v Koloradu. Po poklicu je novinar. Prepoznaven je po močnejši postavi, očalih in bejzbolski čepici. S svojimi dokumentarci napada politične in gospodarske korporacije, medije, vojne, rasizem, socialne razlike. Zaslovel je s filmom Bowling za Columbine, dve leti kasneje je kritiziral Busha v filmu Fahrenheit 9/11, leta 2007 pa je posnel tretji kontroverzni film, Sicko. Bowling za Columbine je bil komercialno najuspešnejši dokumentarni film vseh časov, do leta 2004, ko ga je prekosil Fahrenheit 9/11.

Prejel je tudi posebno nagrado na kanskem festivalu in povzročil trinajstminutne stoječe ovacije.

Zanimivo je Moorovo stališče do nelegalnega snemanja (njegovih) filmov s spleta: 'Ali je napačno, če nekdo kupi DVD in ga zastoj posodi prijatelju? Seveda ni. Nikoli ni bilo in nikoli ne bo. Menim, da si moramo deliti informacije, umetnost in ideje. Ne strinjam se z zakoni o varstvu avtorskih pravic in ne moti me, če si ljudje filme snemajo s spleta in jih delijo z drugimi, dokler si iz mojega dela ne ustvarjajo dobička. Temu bi nasprotoval. Ta film sem naredil zato, ker želim, da se svet spremeni. Čim več ljudi si ga ogleda, tem bolje.'

**Vir: Curk, J. (2011). Ideje za poučevanje psihologije s filmom. Ljubljana: ZRSŠ.**